

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 89/2018-51

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. apríla 2018 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného spoločnosťou Advokátska kancelária VARMUS s. r. o., Palárikova 83, Čadca, v mene ktorej koná advokát JUDr. Jozef Varmus, PhD., vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 112/2017 z 26. júla 2017 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 7 Cdo 112/2017 z 26. júla 2017 p o r u š i l základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 112/2017-445 z 26. júla 2017 z r u š u j e a vec v r a c i a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. [REDACTED] p r i z n á v a úhradu trov právneho zastúpenia v sume 374,81 € (slovom tristosedemdesiatštyri eur a osemdesiatjeden centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet obchodnej spoločnosti Advokátska

kancelária VARMUS s. r. o., Palárikova 83, Čadca, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 89/2018-21 z 1. februára 2018 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 7 Cdo 112/2017 z 26. júla 2017, v ktorom najvyšší súd uviedol, že sa „*nezaoberal prípustnosťou dovolania*“ podľa § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), pretože aplikoval tzv. zákaz kumulácie dovolacích dôvodov podľa zjednocovacieho uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 VCdo 2/2017.

2. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ vystupoval v konaní vedenom Okresným súdom Čadca (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 10 C 89/2009 ako žalobca a domáhal sa proti žalovanému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný“) zaplatať istiny vo výške 4 116,04 € s prísl. oproti povinnosti sťažovateľa vydať žalovanému dielo, a to vyhotovené dvere. Sťažovateľ odôvodnil žalobu tým, že si u žalovaného objednal výrobu dverí, ktoré mu boli dodané a namontované, pričom žalovaným fakturované sumy sťažovateľ aj uhradil, avšak následne zistil na diele viaceré nedostatky, ktoré potvrdil aj znalec. Dielo preto u žalovaného reklamoval. Žalovaný reklamáciu odmietol vrátane opakovanej reklamácie, preto sťažovateľ napokon 5. mája 2009 odstúpil od zmluvy. Touto žalobou si teda sťažovateľ na súde uplatnil právo na vrátenie istiny kvôli vadám na diele.

3. Rozsudkom okresného súdu sp. zn. 10 C 89/2009 z 9. februára 2016 bola žaloba zamietnutá. Podľa okresného súdu právnym základom žaloby bolo sťažovateľovo odstúpenie od zmluvy, z ktorého nevyplýva dôvod na odstúpenie od zmluvy. Vzhľadom na neplatnosť odstúpenia nie je daný právny základ ani na vzájomné vydanie vecí. Podľa názoru okresného súdu bola preukázaná jediná reklamácia zo strany sťažovateľa, ktorá bola

pripojená k znaleckému posudku a žalovanému bola doručená 12. októbra 2007. V tejto reklamácií sťažovateľ reklamoval nedokončenú prácu – olištovanie. Opätovne vzniknuté závady neboli podľa okresného súdu sťažovateľom reklamované. Následne preto sťažovateľ nemohol v rámci reklamácie uplatniť právo na odstúpenie od zmluvy.

4. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie. Rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 Co 206/2016-403 z 26. októbra 2016 bol rozsudok okresného súdu potvrdený.

5. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) a § 432 ods. 1 CSP s tým, že nesprávne právne posúdenie malo spočívať v tom, že sa znalec vyjadril k právnym otázkam vo veci, čo je nezákonné. Sťažovateľ tvrdí, že dôvod podľa § 420 písm. f) CSP len zmienil, ale posúdiť vec chcel výlučne z hľadiska nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 ods.1 písm. a) CSP.

6. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 112/2017 z 26. júla 2017 bolo dovolanie sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu odmietnuté. Na základe zjednocovacieho uznesenia sp. zn. 1 VCdo 2/2017 sa najvyšší súd zaoberal výlučne dovolacím dôvodom podľa § 420 písm. f) CSP a dovolanie v tejto časti odmietol, pretože právne posúdenie veci nespadá pod daný dôvod.

7. Sťažovateľ požaduje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Rozsudkom Najvyššieho súdu SR zo dňa 26.7.2017 sp. zn. 7Cdo 112/2017 bolo porušené základné právo [REDAKOVANÉ] domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 26.7.2017 sp. zn. 7Cdo 112/2017 sa zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu SR na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 374,81 € na účet spoločnosti Advokátska kancelária VARMUS s. r. o., so sídlom Palárikova č. 83, 022 01 Čadca, v zastúpení advokátom a konateľom JUDr. Jozefom Varmusom, PhD...“

II.

Vyjadrenie odporcu a dotknutej osoby

8. Z vyjadrenia predsedníčky najvyššieho súdu vyplýva, že k porušeniu označeného práva sťažovateľa uznesením najvyššieho súdu *došlo*. Podľa jej názoru prijatím Civilného sporového poriadku sa súdu čiastočne zmenila koncepcia dovolania, ale úspešnosť dovolania je aj naďalej vymedzená kombinovane, pretože dovolanie musí spĺňať podmienky prípustnosti, no zároveň musí byť daný aj jeden z dovolacích dôvodov. Na rozdiel od odvolania podmienky prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP (predtým § 237 Občianskeho súdneho poriadku) sú nielen dôvodmi (podmienkami) prípustnosti, ale aj jedným z dovolacích dôvodov podľa § 431 CSP [predtým § 241 ods. 2 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku]. Rovnaký postup posudzovania dovolania, t. j. najskôr prípustnosť až následne dôvody dovolania, existoval aj za predchádzajúcej právnej úpravy. Nová právna úprava teda na tejto koncepcii nič nezmenila. Aj predchádzajúca právna úprava pripúšťala možnosť dovolania z dôvodov zmätočnosti, ako aj z iných dôvodov. Rovnako, ak dovolací súd zistil existenciu vady zmätočnosti, rozhodnutie zrušil a nesprávnym právnym posúdením sa už nezaoberal. Podľa dôvodovej správy k Civilnému sporovému poriadku *„Zmena oproti doterajšej právnej úprave spočíva v tom, že otázka posúdenia odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe NS SR bude posúdená samotným dovolacím súdom, nie súdom odvolacím.“*. Zásadná koncepčná zmena sa preto netýka problému kumulatívneho uplatnenia oboch dovolacích dôvodov, a preto tento dôvod nesvedčí vylúčeniu kumulácie.

9. Ustanovenie § 428 CSP uvádza náležitosti dovolania, ale vymedzenie podmienok prípustnosti nie je náležitosťou dovolania. Pri dôvodoch zmätočnosti, t. j. podmienkach prípustnosti podľa § 420 CSP, ich dovolateľ uvádza v rámci dovolacích dôvodov, keďže sú totožné s podmienkami prípustnosti. Okrem toho súd je síce dôvodmi dovolania viazaný (§ 440 CSP), ale aj v dovolacom konaní platí, že súd musí skúmať *ex offico* podmienky konania (§ 438 v spojení s § 161 CSP, t. j. väčšinu väd zmätočnosti). Súd je viazaný iba dôvodmi dovolania, nie je však viazaný vymedzením prípustnosti dovolania (pokiaľ to dovolanie nad rámec zákonných požiadaviek obsahuje). Len súd je oprávnený skúmať prípustnosť dovolania. Rámec prípustnosti dovolania tak určuje § 419 CSP a následne § 420

až § 423 CSP. Zákon stanovuje, proti ktorým rozhodnutiam je dovolanie prípustné, a dovolací súd nemôže dovolanie odmietnuť len preto, že dovolateľ prípustnosť odvodzuje z oboch v zákone vymedzených dôvodov.

10. V rovine civilného sporového konania sa súd dopustí porušenia princípu vyplývajúceho z čl. 2 ods. 3 ústavy, ak ústavne nekonformným výkladom Civilného sporového poriadku spočívajúcim vo vyvodení zákazu takého správania strany, ktorý nie je výslovne stanovený zákonom a ktorý nemožno odôvodniť ani rozumnými a presvedčivými argumentmi, odoprie procesnému úkonu strany ako slobodnému prejavu jej vôle tie dôsledky, ktoré takýmto prejavom vôle zamýšľala vyvolať.

11. Vyvodením zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania za uvedenej situácie dochádza nielen k porušeniu zásady „čo nie je zakázané, je dovolené“, ale aj k porušeniu princípu del’by moci vyplývajúceho z princípu legality a k porušeniu základného práva strany na spravodlivé súdne konanie jeho neprípustným obmedzením. Ak je totiž k dispozícii viacero výkladov verejnoprávnej normy, treba zvoliť ten, ktorý vôbec nezasahuje, resp. čo najmenej zasahuje do toho-ktorého základného práva či slobody (princíp „*in dubio pro libertate*“). Interpretácia zákona nemôže popierať zmysel a účel právnej úpravy a vo svojich dôsledkoch reštriktívne zasahovať do základných práv a slobôd, ktorých rešpektovanie je súčasťou základných princípov právneho štátu. Pokiaľ Civilný sporový poriadok dáva strane k dispozícii dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, potom rozhodovanie o ňom, ako aj posudzovanie splnenia predpokladov a podmienok jeho prípustnosti sa nemôže ocitnúť mimo ústavný rámec ochrany základných práv. To znamená, že dovolací súd je povinný interpretovať a aplikovať podmienky prípustnosti tohto opravného prostriedku tak, aby boli dodržané zásady práva na spravodlivý proces, t. j. aby nebolo zhoršované procesné postavenie strany, resp. jej možnosť dovolaním účinne sa domáhať ochrany svojho subjektívneho práva.

12. Ak teda Civilný sporový poriadok kumuláciu dôvodov prípustnosti dovolania (prípustných dovolacích dôvodov) v dovolaní výslovne nevyklučuje (nezakazuje) a pre vyvodenie takéhoto zákazu neexistujú ani rozumné a presvedčivé argumenty, potom za ústavne konformný výklad tejto otázky treba považovať taký výklad, ktorý rešpektuje už

uvedené princípy, t. j. výklad, podľa ktorého je táto kumulácia prípustná. Absencia výslovného zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania nie je medzerou v Civilnom sporovom poriadku, ale naopak, je zámerom zákonodarcu, aby i po zmene právnej úpravy prijatím nového procesného kódexu bola naďalej akceptovaná všeobecne uznávaná a nespochybňovaná zásada procesného práva umožňujúca účinnú ochranu subjektívnych práv, t. j. zásada o možnosti uplatňovania tejto ochrany *in eventum*.

13. V replike žalovaný, zastúpený advokátom [REDACTED], uvádza, že sťažovateľom tvrdený dôvod prípustnosti dovolania nie je daný a naplnený ani podľa § 420 písm. f), ale ani podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Kumuláciu dôvodov prípustnosti dovolania a zároveň dovolacích dôvodov však Civilný sporový poriadok podľa dotknutej osoby výslovne nevylučuje s dôsledkami vyplývajúcimi z čl. 2 ods. 3 ústavy. Nie je rozumný dôvod na to, aby v každom opravnom prostriedku existujúcom v civilnom procese bola kumulácia dôvodov opravného prostriedku, resp. dôvodov prípustnosti opravného prostriedku možná, iba v dovolaní nie, a to za situácie, že úprava nie je v zásade rozdielna. Na tom nemení nič ani osobitosť dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku v rámci systému opravných prostriedkov. K tomu pristupuje zákonná povinnosť advokáta postupovať pri výkone advokácie s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky, resp. uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Advokát nie je povinný „vyberať“, ktorý dôvod použije. Je totiž povinný použiť všetky dostupné „právne“ prostriedky na obranu klienta. Najvyšší súd správne odmietol dovolanie sťažovateľa, pretože nie je daný ani jeden z uplatnených dôvodov prípustnosti dovolania, resp. ani jeden z dovolacích dôvodov. Podstatu sťažnosti tvorí námietka proti odmietnutiu dovolania pre nepreskúmanie kumulatívne uplatneného dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP v dôsledku právne záväzného názoru veľkého senátu najvyššieho súdu. Ostatné argumenty sťažovateľa týkajúce sa právneho posúdenia veci, resp. hodnotenia dôkazov sú mimo rámca dôvodných argumentov. Žalovaný nesúhlasí s názorom sťažovateľa, podľa ktorého je právnou otázkou, či zistené vady bránia riadnemu užívaniu veci, a preto podľa sťažovateľa na túto otázku znalec nemôže odpovedať. V skutočnosti záver, či zistené vady bránia riadnemu užívaniu veci, vyvodzuje súd

zo znaleckého posudku a z výsluchu znalca, čo sa aj stalo. Nie je riešením právnej otázky, ak znalec po podrobnom zhodnotení vád vysloví záver, že zistené vady nebránia riadnemu užívaniu veci, pretože riadne užívanie veci je skutková otázka. Žalovaný preto navrhuje, aby ústavný súd vyriešil otázku prípustnosti kumulatívneho uplatnenia viacerých dôvodov prípustnosti dovolania, resp. dovolacích dôvodov, keďže prípadné neskúmanie tvrdeného dôvodu prípustnosti dovolania, resp. dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP zo strany najvyššieho súdu z formálnych dôvodov na základe rozhodnutia veľkého senátu najvyššieho súdu tvorí predmet konania pred ústavným súdom.

14. Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľ a najvyšší súd vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

III.

Záverý ústavného súdu

15. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

16. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

17. Podstatou veci je sťažnostné tvrdenie, že sa najvyšší súd „*nezaoberal prípusnosťou dovolania*“ podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, čím porušil sťažovateľovo základné právo na prístup k súdu.

18. Najvyšší súd odvodil zo zmienky o § 420 písm. f) CSP uvedenej v dovolaní, že sťažovateľ namieta tento typ zmätočnosti a prípusnosťou dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sa, aplikujúc uznesenie sp. zn. 1 VCdo 2/2017, už nezaoberal, čo bol podľa sťažovateľa jediný dôvod jeho dovolania. Hoci sťažovateľ explicitne nenamieta tzv. zákaz kumulácie, práve dané uznesenie sp. zn. 1 VCdo 2/2017 je jadrom veci.

19. Ústavný súd predovšetkým akcentuje, že čl. 46 ods. 1 ústavy svojím textom (Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.) v prvom rade chráni právo na prístup k súdu, ktoré je v danej veci v stávke (porov. bod 7.1 nálezu sp. zn. II. ÚS 591/2012, bod 11 uznesenia sp. zn. II. ÚS 30/2016). Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom na poskytnutie ochrany v opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť (napr. II. ÚS 78/05, II. ÚS 249/05). Uvedená judikatúra ústavného súdu vychádza z konceptu zákonnej konkretizácie práva na súdnu ochranu a z požiadavky zabezpečiť *reálnosť prístupu* (I. ÚS 84/97, II. ÚS 88/01, II. ÚS 400/2011) *k jednotlivým zákonom upraveným štádiám a inštanciam konania* [porov. FEŤKOVÁ, G., KLUČKA, J. (eds.) *Právne vety z rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR 1993 – 2000*. Bratislava : Brilland, 2000, s. 71 a nasl.]. Z toho vyplýva, že ak už zákon pozná určitý inštitút, opravný prostriedok, tak sa na jeho uplatňovanie vzťahujú záruky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, aj keď, prirodzene, nie každé porušenie zákona je porušením čl. 46 ods. 1 ústavy.

- ***prehľad vývoja dovolania podľa Civilného sporového poriadku***

20. Predmetná vec si vyžaduje prehľad vývoja dovolania podľa Civilného sporového poriadku. Dňa 1. júla 2016 vstúpil do účinnosti nový civilný procesný kódex. Na základe

úvah, že závažnejšie dovolacie dôvody pohlcujú tie menej závažné, prvý komentár k Civilnému sporovému poriadku („Výpočet prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 je taxatívny. Všeobecne k dôvodom prípustnosti pozri aj komentár k § 420 CSP, i keď je potrebné zvýrazniť, vzhľadom na ustanovenia § 431 a § 432 CSP, že odôvodniť prípustnosť dovolania možno výlučne s poukazom alebo na vady zmätočnosti, alebo na právne posúdenie, kumulácia oboch je neprípustná a bude viesť k odmietnutiu dovolania v zmysle § 447 písm. f) CSP.“ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARNIKOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 1381 – 1382.) presviedčal čitateľov, že dovolateľ môže namietať len jeden dovolací dôvod. Túto koncepciu potom prevzal aj najvyšší súd, keď dovolateľ namietať (klasickú) kombináciu dôvodov: a) súdy mu nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces [§ 420 písm. f) CSP], b) napadnutý rozsudok odvolacieho súdu závisel od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP]. Senát najvyššieho súdu postúpil vec veľkému senátu, ktorý prijal takéto stanovisko:

„46. Veľký senát, právny názor ktorého vyjadrený v tomto rozhodnutí je pre senáty najvyššieho súdu záväzný (§ 48 ods. 3 veta prvá CSP), uzatvára, že:

46.1. Kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP a § 421 CSP je neprípustná.

46.2. Ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa oboch uvedených ustanovení, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP.

46.3. Ak sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené v § 420 písm. a/ až f/ CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste.“

Na základe tohto stanoviska sa potom najvyšší súd zaoberal len a výlučne odňatím možnosti konať pred súdom, v danom prípade extrémnym neodôvodnením, a pretože sa táto vada nepreukázala, dovolanie odmietol.

21. Zjednocovacie uznesenie najvyššieho súdu vyvolalo veľkú diskusiu v právnickej obci (porov. proti zákazu kumulácie – GYARFÁŠ, J. a diskutéri. *Zakladá nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odňatie možnosti konať pred súdom?* [online]. Dostupné na internete: <http://www.lexforum.cz/512>; FICOVÁ, S. Iný uhol pohľadu na zákaz kumulácie dôvodov dovolania. In: *Justičná revue*. 2017, roč. 69, č. 11, s. 1373; GEŠKOVÁ, K. *O kumulácii dôvodov prípustnosti dovolania podľa Civilného sporového poriadku*. In: *Súkromné právo 4/2017*, s. 136 a nasl.; SEDLAČKO, F. *Kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) až c) CSP*. In: *Bulletin advokácie 3/2018*, s. 5; WEGNER, F. *Právne stanovisko k rozhodnutiu Veľkého senátu NS SR vo veci kumulácie prípustnosti dovolacích dôvodov* [online]. Dostupné na internete: www.najpravo.sk a HLUŠÁK, M. *Glosa k uzneseniu veľkého senátu Najvyššieho súdu SR sp. zn. I VCdo 2/2017 z 19. 4. 2017*. In: *Súkromné právo*. 2017, č. 3, s. 128; za zákaz kumulácie FLAKOVÁ, Z. *Kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania podľa § 420 a § 421 CSP*. In: *Justičná revue*. 2017, roč. 69, č. 89, s. 1065 – 1070; SLUK, M. *Dovolanie a jeho „predporozumenie“ v slovenskom civilnom práve procesnom*. In: *Zo súdnej praxe*. 2017, č. 4, s. 145, 161 a 1385 a ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARNIKOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016.).

22. Uvedené skutočnosti spolu s neskoršou reakciou tak ústavného súdu, ako aj najvyššieho súdu svedčia o otvorenosti právnického diskurzu v Slovenskej republike a o funkčnosti demokratických nástrojov rozvoja judikatúry.

23. Ústavný súd tak zákonite musel zaujať ústavnoprávnu pozíciu k zjednocovaciemu uzneseniu. Ústavný súd v uzneseniach sp. zn. II. ÚS 465/2017 a sp. zn. II. ÚS 512/2017 v rámci *obiter dictum* najprv naznačil akceptovanie zákazu kumulácie. Uznesením sp. zn. I. ÚS 644/2017 bola odmietnutá sťažnosť, ktorá smerovala proti zákazu kumulácie, pričom jeden zo sudcov ústavného súdu pripojil k rozhodnutiu odlišné stanovisko kritizujúce túto prax najvyššieho súdu. Vzápätí ústavný súd prijal vec sp. zn. I. ÚS 643/2017, ako aj prerokúvanú vec, aby sa meritórne vysporiadal s otázkou zákazu kumulácie. Na podklade sťažnosti sp. zn. I. ÚS 643/2017 v konaní o zjednotení právnych názorov podľa § 6 zákona o ústavnom súde voči uzneseniu sp. zn. II. ÚS 512/2017 ich

plénum ústavného súdu uznesením sp. zn. PLz. ÚS 1/2018 z 25. apríla 2018 zjednotilo nasledujúcou právnou vetou:

„Pokiaľ sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 Civilného sporového poriadku, ako aj § 421 Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 Civilného sporového poriadku, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Rovnako, pokiaľ sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené § 420 písm. a) až f) Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

Hlavným argumentom pléna ústavného súdu bol princíp legality, jasný a zrozumiteľný text zákona a ústavne chránené nebránenie prístupu k súdu.

24. Súbežne sa aj najvyšší súd na úrovni veľkého senátu opätovne zaoberal zákazom kumulácie. V uznesení sp. zn. 1 VCdo 1/2018 z 21. marca 2018 zmenil svoj pôvodný názor a výrokom rozhodol, že *„Kumulácia dovolacích dôvodov podľa § 420 C. s. p. a § 421 C. s. p. je prípustná“*, a vrátil vec na prejednanie a rozhodnutie senátu 6C.

25. Hlavným argumentom veľkého senátu pre jeho nový právny názor bol princíp legality a s ním prepojený princíp del'by moci. Najvyšší súd uviedol, že Civilný sporový poriadok kumuláciu nikde explicitne nezakazuje. Rozhodujúce argumenty najvyššieho súdu sú uvedené v bodoch 29 – 30 uznesenia: *«28. Ak teda Civilný sporový poriadok kumuláciu dôvodov prípustnosti dovolania, resp. kumuláciu dovolacích dôvodov v dovolaní výslovne nevyklučuje (nezakazuje) a pre vyvodenie takéhoto zákazu neexistujú ani rozumné a presvedčivé argumenty, potom za ústavne konformný výklad tejto otázky treba považovať taký, ktorý rešpektuje vyššie uvedené princípy, t. j. výklad, podľa ktorého je táto kumulácia prípustná. Dovolací súd sa z povahy dovolacieho dôvodu uplatneného podľa § 420 C. s. p. zaoberá najprv týmto dovolacím dôvodom a ak zistí, že je daný, dovolacím dôvodom*

uplatneným podľa § 421 C. s. p. sa už nezaoberá, pretože by to bolo neefektívne. Existencia dovolacieho dôvodu podľa § 420 C. s. p. zakladá totiž nielen prípustnosť, ale zároveň aj dôvodnosť podaného dovolania.

29. Iný záver v otázke prípustnosti či neprípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov uvedený v rozhodnutí 1 VCdo 2/2017, t. j. záver o neprípustnosti takejto kumulácie, bol v označenom rozhodnutí odôvodnený tým, že právna úprava dovolania a dovolacieho konania v C. s. p. prešla zásadnou koncepčnou zmenou, že nová právna úprava vyžaduje nielen zastúpenie dovolateľa advokátom, ale aj spísanie dovolania advokátom, že dovolanie má byť „šité na daný prípad“, a že dispozičný princíp sa v dovolacom konaní výrazne oslabuje v prospech princípu procesnej ekonómie. Podľa názoru veľkého senátu v tejto prejednávanej veci takéto argumenty nie sú presvedčivé pre odôvodnenie vysloveného záveru o neprípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov, pretože vzhľadom na ich všeobecnosť nemajú priamy súvis s riešenou otázkou a podľa pravidiel rozumného uvažovania nemožno z nich vo vzťahu k nej nič vyvodzovať. Zákon neukladá strane povinnosť vykonať voľbu medzi dovolacími dôvodmi a princíp procesnej ekonómie nemôže prevážiť nad princípom spravodlivosti, t. j. spravodlivého usporiadania vzťahov sporových strán. Okrem toho i keď v právnej úprave dovolania nadobudnutím účinnosti Civilného sporového poriadku došlo k zmenám, nejde o zásadnú koncepčnú zmenu. Dovolanie je totiž i naďalej mimoriadnym opravným prostriedkom proti rozhodnutiu odvolacieho súdu za splnenia zákonom stanovených podmienok a predpokladov, o jeho prípustnosti rozhoduje dovolací súd a dovolacie dôvody upravené v § 420 a § 421 C. s. p. boli súčasťou aj predchádzajúcej právnej úpravy.

30. Konkrétnym argumentom v rozhodnutí 1 VCdo 2/2017 je len argument, podľa ktorého rozhodnutie odvolacieho súdu postihnuté vadou zmätočnosti, teda rozhodnutie, ktoré nemalo byť vôbec vydané, nemôže byť predmetom posudzovania dovolacieho súdu z hľadiska dovolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení veci. Týmto argumentom však možno odôvodniť len postup dovolacieho súdu spočívajúci v tom, že ak zistí existenciu dovolacieho dôvodu podľa § 420 C. s. p., nezaoberá sa už dovolacím dôvodom podľa § 421 C. s. p. Nemožno z neho logicky vyvodiť aj záver, že dovolacím dôvodom uplatneným podľa § 421 C. s. p., sa dovolací súd nezaoberá ani v prípade, ak nezistí existenciu dovolacieho dôvodu uplatneného podľa § 420 C. s. p., t. j. existenciu

v dovolaní namietanej niektorej zo zmätočnosťných vád uvedených v tomto ustanovení. Pokiaľ nie je daná existencia zmätočnosťnej vady, resp. vád uvedených v § 420 C. s. p., nejestvuje rozumný dôvod, pre ktorý by dovolací súd nemohol pristúpiť k posúdeniu prípustnosti a následne aj dôvodnosti dovolania z dovolacieho dôvodu uplatneného podľa § 421 C. s. p.»

26. Z nového uznesenia veľkého senátu sp. zn. 1 VCdo 1/2018 prijatého 21. marca 2018, ako aj z uznesenia pléna ústavného súdu sp. zn. PLZ. ÚS 1/2018 z 25. apríla 2018 a hlavne z textu *samotného Civilného sporového poriadku* previazaného so základným právom na prístup k súdu vyplýva, že dovolacie dôvody kumulovať možno.

- *posúdenie koncepcie zákazu kumulácie dovolacích dôvodov*

27. Ústavný súd po prehľade vývoja na účel upevnenia právneho názoru o ne-zákaze kumulácie vysloví k veci ešte niekoľko ďalších argumentov. V prvom rade pripomína, že rozumie snahe sudcov najvyššieho súdu ustáliť si čo najskôr po prijatí nového kódexu reformovaný inštitút dovolania. Ústavný súd od roku 2009 explicitne vyjadruje, že rešpektuje takpovediac teritórium dovolania najvyššieho súdu: *Ústavný súd taktiež rešpektuje kompetenciu najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní* (II. ÚS 398/09, bod 15).

28. Najvyšší súd v prvom zjednocovacom uznesení sp. zn. 1 VCdo 2/2017 argumentuje v podstate tým, že *základné právo na prístup k súdu* je limitovateľné, a teda vzhľadom na skutočnosť, že dovolanie je viazané na právoplatnosť konečného rozhodnutia odvolacieho súdu, je potrebné túto právoplatnosť (a druhú stranu) pred možnou kasáciou chrániť reštriktívnym výkladom prípustnosti dovolania, a teda prístupu k dovolaciemu súdu (body 8.2, 9 prvého zjednocovacieho uznesenia). Najvyšší súd z povahy opravného prostriedku ako mimoriadneho akcentuje mimoriadnosť.

29. Najvyšší súd po tom, čo v uznesení sp. zn. 1 VCdo 2/2017 uviedol, že teleologický výklad je dôležitejší než text, konštatoval, že text zákona nie je jasný, text mlčí v tom, či dovolateľ môže podať dovolanie z viacerých dôvodov. Podľa najvyššieho súdu jeden dôvod pohlcuje druhý. S odkazom na čl. 4 ods. 2 CSP [(1) Ak sa právna vec nedá

prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, právna vec sa posúdi podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec čo sa týka obsahu a účelu najbližšiu posudzovanej právnej veci. (2) Ak takého ustanovenia niet, súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom, a to s prihliadnutím na princípy všeobecnej spravodlivosti a princípy, na ktorých spočíva tento zákon, tak, aby výsledkom bolo rozumné usporiadanie procesných vzťahov zohľadňujúce stav a poznatky právnej náuky a ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít.], na klauzulu, ktorá smeruje k riešeniu raritných a hraničných prípadov, argumentoval, že z procesnej zodpovednosti strán konania, z povinného právneho zastúpenia, z princíпов dispozitívnosti a hospodárnosti vyplýva, že dovolateľ si musí vybrať jeden a práve len jeden dovolací dôvod. Ak tak neurobí, najvyšší súd sa bude zaoberať len najzávažnejším z označených dôvodov. Najzávažnejší dôvod je stanovený v § 420 písm. a) smerom k najmenej závažnému v bode f). Najvyšší súd explicitne priznáva, že ide proti textu Civilného sporového poriadku.

30. Je užitočné a potrebné si pripomenúť *zmysel* dovolania. Dovolanie je dokonalým priesečníkom (i) hodnoty jednotnej, najvyšším súdom pre celú krajinu zveľaďovanej interpretácie práva, pričom zjednocovanie je nielen účelom § 421 CSP, ale v druhom pláne aj prostriedkom (ii) ochrany individuálnej pozície účastníkov konania, resp. ochrany individuálnej spravodlivosti strán sporu, účastníkov konania. *Tieto hodnoty (normatívnosť a individuálnosť) sú rovnocenné a sú nastavené textom zákona.* Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý *súdi súdy* a zároveň účastníkov konania s dôsledkami pre mnohých aktuálnych a budúcich účastníkov. Platí to rovnako pre zmätočné aj zjednocovacie dovolanie. Dovoláním sa cez interpretáciu vdychuje život právnym normám s dôsledkami pre celé územie Slovenskej republiky.

31. Podľa uznesenia sp. zn. 1 VCdo 2/2017 ak najvyšší súd už zistí jeden, závažnejší dovolací dôvod, typicky zmätočný, tak sa nezaobera dôvodom zjednocovacím. Z toho odvodzuje, že táto záťaž platí v danej veci všeobecne, teda aj pred tým rozhodnutím. Odvodzuje, že záťaž deklarovaná v čase rozhodnutia bola rozpoznateľná už predtým, ale zo skutočnosti, že súd v čase rozhodovania o dovolaní deklaruje, čo bolo právom v čase podania dovolania, resp. v čase vzniku záťaže, nemožno odvodiť, čo môže advokát

spisujúci dovolanie vedieť v čase jeho koncipovania. Zjednocujúce uznesenie najvyššieho súdu tak nerešpektuje časové súvislosti rozhodovania.

32. Ústavný súd má prirodzene vedomosť o štýle, o návykoch súvisiacich s argumentáciou v opravných prostriedkoch. Právni zástupcovia neúspešných účastníkov z opatrnosti uvádzajú okrem základnej argumentácie podporne aj argumentáciu protichodnú s tým, že obidve prirodzene vedú k zvráteniu rozhodnutia: Myslím si A, ale pre prípad, že si súd nemyslí A, tak si myslím B (porov. však § 382 CSP: Ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.). Tento jav, opatrnosť, vyplýva z prirodzenej rozmanitosti práva [zásada koncentračná sa pôvodne volala aj eventuálna, pretože strany pod hrozbou straty úkonu (kvôli koncentrácii) predkladajú všetky možné, teda aj eventuálne tvrdenia, a teda sú skôr prirodzeným prejavom právnej obrany – „*Eventuální princip (maxima koncentrační, soustředovací) jest zásada soudního civilního řízení, dle které všechny úkony určitému procesuálnímu cíli sloužící současně vedle sebe nabízeny nebo provedeny býti mají, aby, jestli jediný z nich sám o sobě k dosažení onoho cíle nestačí (tedy in eventum), ostatní k platnosti přišly.*“ In: *Ottův slovník naučný*. Osmý díl. Praha : J. Otto, 1894, s. 848.], avšak je umocnený premenami práva od deväťdesiatych rokov, neukotvením množstva základných inštitútov práva (právnych situácií). Tieto dôvody však nie sú dôvodmi právnymi, ktoré majú byť základom pre určenie koncepcie dovolania.

33. Najvyšší súd zamieňa trafenie sa do rozsahu (SCOPE) jednotlivého „písmena“ dovolania s finálnou dôvodnosťou. Dovolateľ môže trafiť nanajvýš rozsah, avšak nie určitú dôvodnosť (Ak dovolateľ povie, že sudca mal byť vylúčený, tak trafiť rozsah písm. c) § 420 CSP, ale nie dôvodnosť – tú trafiť najvyšší súd.).

34. V civilnom procese (na rozdiel od správneho či ústavného súdnictva) až do právoplatného rozhodnutia platí, že účastníci vôbec nemusia argumentovať právom, to určí súd. Z tohto dôvodu tam teoreticky stačí argumentovať skutkovo, a preto tam niet povinného právneho zastúpenia. V dovolaní, kde najvyšší súd súdi súdy, teda kde je súdený

výklad práva, je nutné, aby bolo spísané právnym expertom znalým práva, ale podobne ako v správnom súdnictve, táto expertnosť je nutná, aby sa tým stanovilo právo, ktoré mohlo byť porušené, ale nie takmer jeho výsledok. Ani v správnom súdnictve nemožno obmedzovať žalobcu, aby označil len jedno (hoci pohlcujúce) ustanovenie zákona, ku ktorého porušeniu malo dôjsť, ani v ústavnom súdnictve nie je žiadané označiť len jedno základné právo, a preto neobstojí kontrast podávania dovolania pre istotu, resp. dovolania na istotu.

35. Jednou z prapríčin zložitého vývoja inštitútu dovolania je skutočnosť, že rozsudkom sp. zn. 4 Cdo 171/2005 najvyšší súd vtiahol do vtedajšieho odňatia možnosti konať pred súdom aj nedostatočné odôvodnenie. Prostredníctvom zjednocovacieho uznesenia R 2/2016 sa k nemu najvyšší súd v obmedzenej miere stále hlási. Dovolatelia budú typicky tak, ako v zjednocovanej veci, podávať kombináciu písmena „f“ z § 420 CSP a nesprávneho právneho posúdenia z § 421 CSP. Kde sa vec nachádza na tomto kontinuu, môže určiť len najvyšší súd, a nie apriórne dovolateľ.

36. Podľa najvyššieho súdu *„Ani za predchádzajúcej právnej úpravy nebol dovolací súd povinný posúdiť vždy opodstatnenosť dovolacej argumentácie v celej jej šírke. Vady zmätočnosti boli už podľa tejto právnej úpravy považované za procesné pochybenia najzásadnejšej povahy, ktoré boli rozhodovacou praxou a tiež právnou teóriou považované za natoľko závažné, že dovolací súd po závere o ich existencii dovolaním napadnuté rozhodnutia rušil bez toho, aby ich posudzoval z hľadiska správnosti v nich zaujatých právnych záverov.“* . Znamená to, že keď už raz súd príde na to, že dovolanie je prípustné pre zmätočnosť, vôbec nemusí skúmať aj druhý dôvod a rozhodnutie musí rušiť. Z tohto argumentu nemožno nijako odvodiť, že ak v minulosti súd neskúmal všetky dôvody (lebo jeden z nich už uznal za platný), tak strana vždy môže namietat' len jeden dôvod, a nie viacero naraz. Na druhej strane, ak súd neuzná, že je rozhodnutie prípustné pre zmätočnosť, súd sa musí pozrieť aj na ten druhý dôvod, pretože je logicky možné, že bude platný a rozhodnutie bude potrebné zrušiť.

37. Ústavný súd dôkladnou argumentáciou v predmetnej veci umocnil správne závery z rozhodnutia sp. zn. PLZ. ÚS 1/2018, ktorým je viazaný. V závere možno opätovne

akcentovať, že pre úvahy najvyššieho súdu niet jednoducho podkladu v texte zákona, a preto obmedzenie práva na prístup k súdu porušuje princíp legality. Podľa čl. 3 ods. 2 CSP: Výklad tohto zákona nesmie protirečiť tomu, čo je v jeho slovách a vetách jasné a nepochybné. Navyše treba uviesť, že aj účastníci konania získali k veci nadhľad, a tak predsedníčka najvyššieho súdu (bod 8 a nasl.), ako aj dotknutá osoba (bod 13 a nasl. nálezu) s týmto právnym názorom súhlasia.

38. V prerokúvanej veci sa najvyšší súd zaoberal len dôvodom podľa § 420 písm. f) CSP. Tým, že sa nezaoberal dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a), hoci to zákon hlavne v § 420 – § 421 a § 447 – § 449 CSP prikazuje, najvyšší súd porušil sťažovateľovo právo na prístup k súdu (bod 1 nálezu). Po zrušení rozhodnutia je najvyšší súd povinný sa zaoberať práve uvedeným dôvodom.

39. Možno tu uviesť, že nesprávnosť právneho názoru najvyššieho súdu je skrytá aj v procesných formách. Najvyšší súd v odôvodnení uvádza, že sa druhým dovolacím dôvodom ani nebude zaoberať, ale Civilný sporový poriadok taký spôsob nepozná. Môže len odvolanie odmietnuť, ale to by sa ním aspoň z hľadiska prípustnosti musel zaoberať.

40. Vzhľadom na všetky uvedené okolnosti došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

41. Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší. Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vec vrátiť na ďalšie konanie.

Na základe citovaných ustanovení ústavný súd zrušil uznesenie najvyššieho súdu č. k. 7 Cdo 112/2017-445 z 26. júla 2017 a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). V ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu.

42. Sťažovateľ požadoval náhradu trov právneho zastúpenia advokátom vo výške 374,81 €. Trovy právneho zastúpenia pozostávajú z dvoch úkonov právnych služieb v roku 2017 (prevzatie a príprava zastupovania, spísanie sťažnosti) v sume po 147,33 €, ako aj z dvoch režijných paušálov v sume po 8,84 €. Napokon patrí aj suma 62,47 € ako daň

z pridanej hodnoty. Úhrnom predstavujú trovy právneho zastúpenia sumu 374,81 € (bod 3 výroku nálezu).

43. Zo všetkých uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

44. Vzhľadom na čl. 133 časť vety pred bodkočiarkou ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2018